

באר הגולה 4

הלכות חל המועד סימן תקלא

תקלא דיגי גלות בהל המועד, ובו ח' סעיפים:

א פשוט מפרט
מזכירין י"ד ב טו
והנהיג אש"י קטס
או וזהו שאר
פוסקים ג טס פקטור
ד משנה טס י"ג י"ד
ושם פוקטור ה ט"ו
ורמב"ם ושא קטע
הטור ושא פוסקס
קלא בירושלמי

א (א) מצוה לגלח (ב) בערב יום-טוב: ב (ג) אין מגלחין (ד) במועד (ה) אפלו אם גלח קדם מועד: ג (ו) אפלו אם היה (ז) אנוס ומפני-כך לא גלח בערב יום-טוב, אינו מגלח במועד, (ח) והוא הדין למי שהיה חולה ונתרפא במועד: ד *וואלו מגלחין במועד: מי שניצא מבית השבועה (ז) ולא היה לו פנאי לגלח קדם המועד, (ח) ומי שניצא מבית-האסורים, ואפלו היה חבוש (ט) פיר ישראל שהיו מניחין לו לגלח, וכן המנהג (י) שהתירו לו (ג) ברגל, וכן מי שגדר שלא לגלח (יא) ונשאל

באר היטב

(ה) במועד. כדי שגלח ע"ב י"ט ולא יקנס למועד קשהא נקבל: (ז) אנוס, ולא מוכתא מלמא כ"כ, ואפלו לא היה להם אמן

באר הגולה

שפרש המבנה את המועדות קאי על הלי-המועד, ומזה הוכיחו התוספות פתגינה דף יח הנ"ל וסבירא לה דאסור מן התורה מלאכה בחלי-המועד, ומפילא מוכח דגם ורש"י סובר דאסור מן התורה, דגם הוא פרוש קושב"ם במקוה דף כג וכתבתי דף צ"ט, וכן קטב שבלי-לקט סימן רגל. היוצא מכתבתי, שהרי"ף והשאלתות והאשכול והרי"ף גיאות ורש"י והרשב"ם והרא"ם מביין בשם רבותיו והשפ"ל לקט, בלהו סבירא להו דמלאכה בחלי-המועד אסור מן התורה, לכו איתן שהתירו חז"ל לעשותם, והתמכ"ן הטיל פשרה, שכל מלאכה שאינו לענין המועד ואינו דבר העובד הוא מן התורה ושהיא לענין המועד היא מותרת אפ"ן ואף-ע"כ דאית בה טרחה יתרא, וכן כל דבר אבוד אף-ע"כ שאינו לענין המועד מותר ואף-ע"כ שיהא טרחה יתרא, ובתקנים מדבריהם אסור קצת מלאכות, וצ"ע הלי-המועד ודאי דבר-התורה היא, ולזה הסכים הרשב"א סוף פ"ק קטא בעבודת וזה והריש"א במקבילתיו, וכן הכריע הבי"ח להלכה כשיטה זו והעתיקו הפג"ן אבדקתם, וכן מדברי הגר"א בבאורו משמע ש"כ"ן שהוא מצדד לשיטה זו, ובתשובת הרשב"א שהריב"א בארחה-המים הלכות הפלין פ"ק שפ"ן הוא גס"כ דעת חכמי קצת לאסור מלאכה בחלי-המועד מן התורה, והשאלת אר"ה באב"י מלואים מצד גמ"כ להלכה דאסור מן התורה, וכן בבית-יוסף בסימן זה, והנה לפי דעת פל הפוסקים האלו, פליגינן איהו ספק במלאכה הלי-המועד ולכו סתברים שדעת הרמב"ן והרשב"א הם דרבנן צריך להחמיר, והוא ספק בשל תורה, ועין לקמן בסימן תקלו בבאר הגולה דלש חלוקים בענין זה, ואף דמשלח-צירוף לקמן בסימן תקלו בסופו דפסק פרב אמי להקל נגד רב הונא, וכן בסימן תקלח סעיף א ובסימן תקלט סעיף ז' משמע דלהלכה הפס כשיטת הפולקין דערוך הוא דרבנן, אפשר שלא ראה כל הני ראשונים שהבאתי, ועל-פ"ל היום אין למסור להקל כי אם לערוך גדולה:

* אין מגלחין במועד, הונו אפלו על-ידי צב"מ, וכל מה שכתב לקמה דבסר הנו אפלו על-ידי ישראל ואחרונים: * ואלו מגלחין במועד וכו'. דע, דאלו שהתירו לגלח, אפלו כדרכו בלי שנוי, דבמשנה שנה לה שם גלות וכו"ם בתרא מסתא, וכי היכי דבכתב שריצו אפלו כדדבריה, הני אנוס במה שלא גלח מקדם, ויש חולקין בזה (י) וסבירא להו דהכי שיהיה יכול לבקש ולפסי שהתירו לו קדם הרגל ולא פסי, הני פושע ואסור לגלח ברגל, ומכל מקום המקל יש לו על מי לסמוך, פ"ן שהיא מלמא דרבנן: (יא) ונשאל על דרו ברגל, ויש חולקין

שער הציפור

(ה) פוסקים, ואפשר דאם גלח בחוף שלשים יום לא שנוי זה, ונוול הוא יותר משלשים יום (פ"מ"ג). ולידן בברייתאמינו שאין הפנהג לגלח רק בטספרוס, ואמ"ן אפלו אמר שפסר עצמו לשאר עליו קטט שער, ומפילא אפלו אם ישקא אמר זה פחות משלשים יום ותרבה עליו השער יותר משלשים יום שולפנים שהיה אז אמר גלות: (ב) עץ בפר"י מגדים שכתב דלכתולה יגלח קדם חצות, ועין על זה משה שכתב הפג"ן אבדקתם בסימן רמא בסעיף-קט"ן ה בשם האר"י שכתב שם שלא לגלח אמר מנחה, והנהיג אחר שהגיע זמן מנחה, ורוצה לומר מנחה גדולה בערב-שבת, והוא הדין בערב-יום-טוב, ולפי מה שכתבנו שם בשם האחרונים דהכל לקמן על דעת הפוסקים המתנה הנו מנחה קטנה, נראה בעצמנו דחוק לו, אפלו לכתולה יוכל לטמך עליהם, וכל זה לענין לכתולה, אבל לענין היצבד הלא ידע דעת הרמ"א שם בסוף הסימן דמסתורין על היום, ואף ההג"א שם ספקת על זה, לענין ערב יום-טוב כדי שלא יבטו לרגל ששהוא מנל אין להחמיר, וכן הפנהג: (א) פשוט: (ד) לשון הרשב"א: (ה) גר"א ובכ"ש רש"י והרמב"ם: (ו) בית-יוסף: (ז) העתקתי זה מלשון הרשב"א, ומשם הענין בבר"י, דשאר פוסקים שכתבתי רק השם משה דאברה אי"ו דבר פוסקס, קשה טובא, דמי שגדר שלא לגלח והתירו הכס תלא בס"פ אי"ו מפרסם, דאשוי הוודר נדר בפרהסיא וק"א, ומקורו תלא בחי"ד משה גס"כ אינו מפרסם ואפלו הכי התירו: ויחזיר בחולה שעמד מכליו במועד, הלא הוא מפרסם פנאי לנב"ם בנדיהו חולה ואפלו הכי אסור, אלא העקר נראה כמו שכתב הרשב"א, דהני האנוס עצמו הוא דבר גלוי וברור שלא היה באפשר לו, מה שאין כן בשאר אנשי שצ"ן האנוס גלוי ומחלט אסור, דכל אחר יאמר שאנוס היה שלא היה לו פנאי וביצא בזה, וזה נקלל לך כתיי בתרוץ הממא גבי מי שאבדה לו אבדה יאמרו כל הפרקין אסורין וקריני פתוים מותרין, וגם מתרמב"ם משמע גס"כ דתעקר הוא משהו דהני בנדי א"י אפשר להם ולא מפני הפוסקים, ולכן אחי שפיר נמי דין החולה, שאין זה אנוס מחלט: (ה) הרשב"א: (ו) כן מתבאר ברש"י בסוגין, דלא היה לו פנאי והניו שניצא בחוף הרגל, והוא הדין בסמוך לחשקה מערב-יום-טוב כדלקמה, והייתי בתי-ארם דמשמע מזה דאף כשניצא מערב-יום-טוב בוטן שהיה לו שהיה לגלח וכן שלא היה לו פנאי לזה, והדבר תמה, דאמ"ן לפי השתנה דיניהו לגלח במועד פ"ן שנהיג זמן לזה מבעוד יום, ואם נתייש, הלא לא התירו משהו טרדא בעלמא, פ"ן שבי"ת שהיה בעצמה לא עכבתה מלגלח, שניצא בעוד מועד לגלח: והנהיג מוכח להקדא כמו שכתבתי, וכן מצאתי בגמרי"וסף וזה לשונו: שלא היה לו פנאי, מלמא, שבאו כל-ק"ך סמוך לערב שלא היה להם פנאי לגלח, והמה שניצא עוד לחלק בין פא מקודמת הם לשאר דברים לימא, הטקרא קללה פלם בתרא מסתא, וכן מוכח ברבנן וק"ם, וקט"ש שם לענין בא מן ה"ם, והוא הדין באינך: (י) היא דעת הרמ"א

הלכות הל המועד סימן תקלא

ביאורים ומוספים

רס ס"ק ה) שהמצוה היא דוקא בערב שבת, אבל להסתפר ביום חמישי אין זה כבוד השבת, אלא שאם אינו יכול להסתפר בערב שבת מצוה להסתפר קודם לכן, וכל כמה שקרוב יותר לשבת יש בזה יותר מעלה, והוסיף שדין זה נוהג גם בכל ערב יום טוב.

ואף אם אינו מסתפר עד עיקרי שערותיו, ולכן אין ניכרת כל כך צמיחת השערות בימים שלאחר התספורת, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני שבת ח"א עמ' סא) שמימי צריך להסתפר בערב שבת ולא קודם לכן.

8) ואם מסתפר על ידי נכרי, כתב שם (ס"ק ח) שהרבה אחרונים הסכימו להקל בזה אף אחר חצות היום.

[משנ"ב ס"ק ג]

והוא הדין ספור הראשי וכו', אפלו הכי אפרו בתוך המועד.

4) ואף אשה, כתב לקמן (סי' תקמו ס"ק טו) שנהג בה בחול המועד איסור תספורת בשער הראש כמו באיש.

ולענין תיקון וסידור פאה נכרית בחול המועד על ידי פאנית, דעת הגר"מ פיינשטיין (ספר זכרון שלמה הל' חול המועד סי' טז) שאסור, והוסיף שם, שאולי זה גם נחשב מעשה אומן. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (פתחי מועד פיג סי' טז ובהע' 18) שסידור פאה נכרית אינו בכלל מירת גילוח, כיון שגדירה זו נאמרה דוקא בשער המחובר לטוף, ומימי אסור למסור פאה לפאנית לסדרה או לקצרה בחול המועד, משום שנחשב הרבר מעשה אומן, אמנם סירוק גרידא נותר, כיון שהוא מעשה הדיוס. ודעת השו"ת באר משה (ח"ו סי' ה) שמוותר לסדר ולקצר פאה בחול המועד אף על ידי פאנית, כיון שדבר זה נכלל בקישוטי נשים שהותרו במועד (כמבואר בשו"ע לקמן (סי' תקמו ס"ד)). וגזירת גילוח אינה שייכת כי אם בשער המחובר לטוף.

8) ומי שסיפר ראשו במועד, כתב החתם סופר (בהגהותיו למועד קטן יד, א) שלדעה שסוברת שמלאכת חול המועד אסורה מן התורה אלא שמסרה הכתוב לחכמים, אם כן כל שלא התירו חכמים משום טעם שיהיה נשאר הרבר באיסור ואוהיתא, מאידך, באליה רבה (סי' א) מבואר שנחשב כאיסור דרבנן.

[משנ"ב ס"ק ז]

או אפלו קצרב יום טוב סמוך לתשקבה.

6) ומי שהיה בידו להסתפר קודם חצות היום ואחר חצות היום נאנס, כגון אדם שנלקח למאסר בערב יום טוב אחר חצות היום ושחרר בחול המועד, כתב בספר זכור לאברהם (ח"ג ערך חול המועד) שאינו נחשב לאנס ואסור לו להסתפר בחול המועד, שהרי לא היה אנוס כל היום של ערב יום טוב.

[ביה"ל ד"ה ומתח]

וקפיקן תקלט קפיק וי.

ז) לכאורה הוא טעות הדפוס [כיון ששם מדבר בדין מצוה שאסור לטרוח אחרית, ומתיר לאסוף דגים שהציף הנהר על שפתו ולכבשם אם יהיו ראויים לאכול מהם במועד, דין זה אינו תלוי אם איסור מלאכת חול המועד הוא מן התורה או מדרבנן]. וצריך לומר סי' תקלו ס"ו, ששם פסק השו"ע בדין אמת המים שהתקלקלה שמונת לתקנה, ואם היתה עמוקה טפחיים מותר להעמידה עד שבעה טפחים, וכתב שם במשנ"ב (ס"ק כה) שיש פוסקים המחמירים בזה, ובשעה"צ שם (ס"ק כ) כתב שאפשר שהרמב"ם שמיקל בזה הולך לשיטתו שאיסור מלאכת חול המועד הוא מדרבנן.

[ביה"ל שם]

ועל-קפניס אין למה להקל כי אם לצורך גדול.

8) ולקמן (סי' תקלח סי' ד"ה ב) כתב שלמעשה אין לזוז מפסק השו"ע שהתיר לופת חביות גדולות וקטנות, וראה מה שכתבנו שם בביאור ענין זה.

סימן תקלא

דיני גלות בחל המועד

[משנ"ב ס"ק א]

כדי שלא יבנס לנגל קשהא קנגל.

1) ואדם שדרכו לגדל שערות ראשו שיהיו ארוכות וני הוא לו בכך, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח חיד סי' קיא) שאינו מחויב בתספורת לכבוד הרגל, כיון שאין זה ניוול אצלו. ואף אם עדיין איננו גדולות כל כך שכבר נוי לו בהן, מימי כיון שלשם כך אינו גוזן אינו מחויב להסתפר לכבוד המועד, אמנם, דוקא בשערות הראש שייך יופי במה שאינו מסתפר, אבל לענין תספורת וסידור הזקן, נראה מדבריו שאף מי שמגדל זקנו לשם נוי בודאי מספרו מעט להשוות השערות או שלא יהיה ארוך מדי, ואינו מניחו בלא תספורת כלל [מלבד הנהוגים כקבלת האריי זיל כמובא בבאר היטב וי"ד סי' קפא ס"ק ה, ובגליון מהרשי"א שם], ומשום כך בודאי צריך לכספו וליופתו לכבוד הרגל.

[משנ"ב ס"ק ב]

קצרב יום טוב וכו', דאסור להסתפר לאחר חצות, קמבאר לעיל בקסקן תסה.

2) ולענין תספורת בערב שבת משום כבוד השבת, כתב לעיל (סי'

המשך מעמוד קודם

סעודה עם פת בערב שבת חול המועד אפילו לאחר זמן מנחה גדולה, אף על פי שבשאר ערבי שבתות וימים טובים לא היה אוכל מזמן מנחה גדולה אלא פירות. והורה הגר"י קרליץ (חוט שני שבת ח"א עמ' סו), שמימי מצוה להקדים סעודה זו לשחרית, וכמו בשאר סעודות מצוה.

האחרון, כתב הא"א (בוטשאטש, מהדורת סי' רנט) שכיון שהדוך לקבוע סעודה בחול המועד, מותר לקבועה אף בערב שבת יום טוב, ובהושענא רבה אף אם התאחר עד השעה העשירית יש להתיר לאכול סעודת קבע. והחוי"א היה נוהג (ארחות רבנו ח"א עמ' קא) לאכול

הַלְבוֹת חַל הַמוֹעֵד סִימָן תַּקְלָא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יג]

אין זה אנס, שהיה לו לגלח מערב יום טוב בעיר ההיא⁷.

7) ובזמניו שאין הנטיעה אורכת זמן רב ויש אפשרויות רבות להסתפר בכל מקום, דעת הגרי"ש אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תסח) שלא שייך ההיתר של הבא ממדינת הים. וכן הנוסע באניה ויש לו אפשרות להסתפר בה, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פס"ו הע' קיט) שלגביו לא נאמר ההיתר של הבא ממדינת הים.

[משנ"ב ס"ק יד]

אָבֵל מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּצָה לְאֶרֶץ אֵינּוּ מְסֵר אֶלָּא בְּיָצֵא לְהַרְוִיחָא⁸ אוּ לְרֵאוּת פְּנֵי תַבְרוּ, דְּהוּא חֲשִׁיב דְּבַר-מִצְוָה⁹.

8) והאם היתר זה של יוצא להרויח הוא רק למי שאין לו שום אפשרות להתפרנס בארץ ישראל, או גם ביוצא לצורך הרווחה כתב לעיל (סי' רמח ס"ק לד) לענין היוצא בשיירה תוך שלשה ימים לשבת, שהיוצא להרויח אף שיש לו מזונות נחשב כיוצא לדבר מצוה, וכן כתב המחצית"ש (סי' ז), שגם לאדם עשיר הרמה להגדיל את עושרו, מותר לצאת לשם כך לחוץ לארץ, והוסיף, שכן נראה מדברי רש"י במועד קטן (ד, א ד"ה להרויחא).

9) וראיה לדבר שראיית פני חבירו נחשבת לדבר מצוה, הביא הגר"א (סי' רמח ס"ד ד"ה או לראות) מהגמ' בעירובין (לו, ב) שמוותר לערב עירובי תחומין על מנת ללכת לראות פני חבירו, אף שאין מערבין אלא לדבר מצוה.

[ביה"ל ד"ה ואלו]

הַלְפִי זֶה מִיִּבְחַח בְּקִדָּא לְעִנְיֵנוּ דְּסַפְרִין וְכוּסְפִין הַמִּירֵי לְהֵן בְּקִדְּוָה¹⁰ וְכוּ, וְלְקַאֲוִינָה קְשִׁי, הָלֵא דְּכַר שְׂאֵינּוּ אֶבְלָנָשׁ וְהוּא לְצִוּן הַמוֹעֵד, קִשְׁא לֵן דְּבִעֵי שְׁנִי¹¹.

10) ולענין האם מותר להם לקבל שכר על עבודתם בחול המועד, כתב לקמן (סי' תקמב ס"א ד"ה אפלו) שמסתבר שכין שהותר להם לעשות מלאכה זו במועד כדרכם, עשאוה כדבר האבד, ואם כן הותר להם גם ליטול שכר על כך כדן דבר האבד.

11) ובשעה"צ להלן (סי' טו) כתב, שתספורת נחשבת יפוי ותיקון הגוף והיא צורך המועד, ולכן התירו ליטול שיער השפה בחול המועד, דבר שהוא צורך הגוף, כתב בביה"ל לקמן (סי' תקמו ס"ה ד"ה כל) שנחשב כאוכל נפש, ומותר לעשותו כדרכו בלא שינוי ואפילו בסירחה רבה.

[משנ"ב ס"ק טו]

דְּלָאוּ בְּרִמְקָהּ הוּא¹² וְכוּ, וְנִקְא לְקָטָן מְסֵר לְגַלְתָּ¹³ וְכוּ, אָבֵל לְעִנְיֵנוּ מְסֵר לְגַלְתָּ, דְּלֵא עֲדִיף מִשְׁאָר מְלָאכֹת דְּאָסוּר לְעִשׂוּתָן¹⁴.

12) מדבריו כאן וכפי שביאר בשעה"צ להלן (סי' יג), נראה שאין חיוב על הקטן שלא להסתפר, אלא רק מוטל על אביו לחנכו לזה. וכן לענין איסור אכילה לקטן ביום הכיפורים, הביא בשעה"צ לקמן (סי' תרטו ס"ק ט) שיש לחלק בין איסור גמור, כגון בן י"א או י"ב שחייב מדרבנן להתענות ולהשלים, שבה שייך איסור גם על אחר שאינו אביו שלא יתן לקטן לאכול, לבין קטן שמחוייב רק בחינוך שעות, שלגביו החובה מוטלת דוקא על האב לחנך את בנו הקטן להתענות כמה שעות אבל אין איסור על הקטן עצמו, ועל כן יתכן שאחרים שלהם אין מצוה לחנכו, אין להם גם איסור להאכילו.

אמנם, לענין חיוב קטן בקריאת המגילה, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרפ"ט ס"ק ו) שאף שקטן חייב בקריאתה, מ"מ אינו מוציא גדול בקריאתו, משום שחיובו הוא יתרי דרבנן ואינו מוציא מי שהוא יתרי דרבנן, ומבואר שקטן אף שלא הגיע למצוות, מ"מ מדרבנן חייב בעצמו במצוות, ולא רק אביו הוא החייב לחנכו, וכן כתב לעיל (סי' קפו ס"ק ו) שקטן יכול להוציא גדול בברכת המזון כשהיובו של הגדול הוא מדרבנן.

13) ולענין התגלחת הראשונה שנהגו לעשות לקטן (חלאקה), כתב הגן המלך (סי' סב, הובא בשערי תשובה ס"ק ב ובבאר היטב ס"ק ז) שמוותר להשהותה עד חול המועד כדי להגדיל את השמחה במועד. ולענין האם צריך לספר דוקא על ידי נכרי או שמוותר גם על ידי ישראל שזקוק לכסף להוצאות החג, כתב שם שמוותר לספרו על ידי ישראל, ולמעשה אמר הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ה), שהמנהג הוא שלא לספר קטן בחול המועד אף בתגלחת הראשונה.

14) אכן, דוקא מלאכה גמורה אסור לעשות לצורך נכרי בחול המועד, אבל להזמין נכרי לאכול אצלו, שאף שביום טוב אסור הדבר משום גזירה שמא ירבה לבשל בשבילו, דעת הגרי"ש אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תע) שבחול המועד אין איסור בזה, וכן דעת השו"ת באר משה (חי' סי' קד), והוסיף, שיהיה לבשל עבור כל בני המשפחה ומהקדירה של כולם יתן לאורח, אבל לא יבשל עבור בקדירה נפרדת, וגם לא ייחד עבורו חתיכה מטוימת קודם הבישול.

[משנ"ב ס"ק יח]

דְּהָרִי לֵא הָיָה יָכוֹל לְגַלְתּוּ בְּיוֹם זָה¹⁵.

15) וכן מי שהיה אבל על אביו או אמו שאין הרגל מובטל גזירת ל', כיון שאינו מותר בתספורת עד שיגער בו חבירו [כמבואר בשו"ע לקמן (סי' תקמח ס"ט)], כתב הבאר היטב (שם ס"ק יא) בשם הלק"ט שאם שלמו ל' יום ביזם טוב וגערו בו בחול המועד, מותר לו להסתפר, כיון שלא היה יכול לעשות זאת מערב יום טוב.

הלכות חל המועד סימן תקלא

ג באר הגולה

ו כבודו ו...
ז כבודו ו...
ח כבודו ו...
ט כבודו ו...
י כבודו ו...
יא כבודו ו...
יב כבודו ו...
יג כבודו ו...
יד כבודו ו...
טו כבודו ו...
טז כבודו ו...
יז כבודו ו...
יח כבודו ו...
יט כבודו ו...
כ כבודו ו...

על נדרו (ד) כרגל, וכן (יב) הבא ממדינת (ס) [ה] חם (יג) כהל המועד, או שפא בערב הרגל יולא
היה שהות ביום לגלח; (יד) והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוצה לארץ (ו) לטל: ה' אף-על-פי
שהתירו להסתפר, לא יסתפר ברשות הרבים אלא בצניעה: ו (ז) [ח] [ט] סקטן מתר לגלח במועד
(טז) אפילו גולד קדם הרגל (נאפלי (ח) בפרהסיא (יז) שרי) (כז) משמע מן (כח): ז [*] אבל שקל (ט) שביעי
שלו (יח) פשפת ערב הרגל, מתר לגלח כהל המועד: הגה מי שהמיר דחו וחרו בתשובה (יט) ודרכו

שערי תשובה

[ה] חם, עין באר היטב, ומה שכתב בשם גרסא דה' חסר טהא אסת וציל: בין שיש
יעד החר ברכי: [ז] קטן, עבדיט. וצין בגין התקן שכתב וי'ל: ימיר להשיות
שאתת התקלות שעושין לקטן פרי להגדיל השמחה במועד ומזה נמי איכא פקד כר,
עיי' והענין של השפחה היא מהג ארץ ישראל גיב שעושין שמהת פתולתת
הראשונה של גטו שפחוק אוהו כמנהג להיות לו פאית הראש וצין פפעי' שער
שפחה את מורו הארץ ויל שקלף עם לגלח את בנו במשחה ושמחה בימים חם,
עיי': [*] אבל שקל כו', וצין שכתבתי שמי ששילטו למיר של אביו באיור וצפרי
בו תכירו אסיר לגלח פפועד, ובהלכות קטנות סימן רפח כ' להמיר בזה, ולקטן סימן
תקמח תבוא' החיט, וכי' צאי' וכו' כ' ב' בשם שער השו"ע כתי', אך

לקטן מתר לגלח דצדק הרגל הוא, אבל לא יאסור לגלח דלא צדק
מתר להשהות שפחת התקלות שפושין לקטן עד המועד
דבקות הנראה כגדול אסור לגלחו בפרהסיא, מ"א: (ט) שביעי, עי' סימן

באר הגולה

פדאיתא בסימן הקלר, הוא תדיו לענין גלות: ועור, מפסחים ג"ה עמוד ב
דאיאתא שם: החיטין, שפן הדיוס חופר בדרכו בחל-המועד, הספרין
והבוכיני, שפן מתרין בחל-המועד בבא מן חם, ולקטא קמא הנוצני
אסור כ"ד, אף שפם הם מתרין לשנות בחל-המועד, פדאיתא בירושלמי,
ועל-פיה דאין למרין מן שגוי בחל-המועד להמיר משום זה בדרבנא כ"ד,
ולפי זה מוכח בהדיא לענינו דספרין וכו' בסי' התירו להן בדרבנא⁽¹⁰⁾ (אחר-כך
מצאתי בחדושי רמב"ם בפרק ג דסוכר לדינא כמו שכתבתי). ולכאורה קשה,
הלא דבר שאינו אכל-נפש והוא לצורך המועד, קטא לן דבעי שגוי⁽¹¹⁾ ואלו
פפני שגויי עד מה אנוסים בדרכו עשאו' תזיל בדרכו האבד, דקטא לן

באר היטב

ימים, אבל אם לא בקש שיתירו עד הרגל, לא תשיב אנס: (ד) כרגל, והנה
נראה אפ"י שהנה יכול להמיר קדם הרגל לא מקרי פושע, שהנה ברעו
לקים נדו ותיחו, מ"א: (ס) חם, שלא בא מישב עד החיט, ב"י, ר"י.
משמע דאם הנה בעיט במקום לשוב אסור לגלח בחיט, וי'ל דאם הנה
ב' ימים או ג' ימים קדם יי"ט פשוט ובעי"ט לא הנה פשוט מתר לגלח
בחיט, ומהו דוקא שפא כמדינת חם דאז דמפרסמא מלתא, אבל בדרכו
אסור לא, מ"א. קטב ב' גרסא דה' חסר טהא אסת וציל: ימיר להשיות
שאתת התקלות שעושין לקטן פרי להגדיל השמחה במועד ומזה נמי איכא פקד כר,
עיי' והענין של השפחה היא מהג ארץ ישראל גיב שעושין שמהת פתולתת
הראשונה של גטו שפחוק אוהו כמנהג להיות לו פאית הראש וצין פפעי' שער
שפחה את מורו הארץ ויל שקלף עם לגלח את בנו במשחה ושמחה בימים חם,
עיי': [*] אבל שקל כו', וצין שכתבתי שמי ששילטו למיר של אביו באיור וצפרי
בו תכירו אסיר לגלח פפועד, ובהלכות קטנות סימן רפח כ' להמיר בזה, ולקטן סימן
תקמח תבוא' החיט, וכי' צאי' וכו' כ' ב' בשם שער השו"ע כתי', אך

מושג ברורה

(י"א) גם בזה, שהוא דוקא אם לא מצא חכם להמיר נדרו עד תוך
הרגל, מה שאין פן אם לא רצה להמיר מקום ואחר-כך נמלף, לא
תשיב אנס. ודעת הפנאוג'אבדקם להקל בזה פדעת המתפר, ולא
תשיבין לפי שעה לו להמיר מקום, בין שקדם הרגל לא
הנה קלל בנדעו להמיר נדרו ואחר-כך נמלף: (יב) הבא
ממדינת חם, דוקא ממדינת חם דמפרסמא מלתא, אבל בדרכו
אסור לא (מ"א). וצין בפתחי-השקל שהוא הדין משאר מקום
רוחק מאד דמפרסמא מלתא (ובתדושי רמב"ם כתב: כל שקום
חי' ליער מקרי ממדינת חם ואף-על-פי שאינו מקום רחוק,
וצריך עיון): (יג) כהל המועד, ודוקא שלא בא מישב עד חל-המועד, דאם בא בערב יום-טוב במקום לשוב ובא בנמן שיש
עוד שהות מבעוד יום לגלח, אף שלא בא לביתו עד חל-המועד אין זה אנס, שהיה לו לגלח בערב יום-טוב בעיר ההוא⁽¹²⁾, וצין
במגן-אבדקם שכתב, דאף דשהיה במקום לשוב בשנים או שלשה ימים קדם הרגל ואחר-כך בערב יום-טוב לא הנה פשוט, כגון
שנשב או על הפנינה, ובא לביתו בחל-המועד, או שבא לעיר סמוך להשכה ולא הנה שהות ביום לגלח, גם-כן מתר לגלח בחל-
המועד, בין דבערב יום-טוב גופא הנה אנוס: (יד) והוא שלא יצא וכו'. פרוש, (יז) דמאריך-ישאל לארץ-ישראל או מחוצה
לארץ לחוצה לארץ, אף כצא לטל שאינו דבר-מזונה, אפילו הכי מתר לו לגלח כשלא הנה פנאי לגלח מבעוד יום, בין
שצאי'תו ברשות היתה, שלא עשה אסור בזה; אבל מאריך-ישאל לחוצה לארץ אינו מתר אלא ביצא להריות⁽¹³⁾ או לראות פני
חברו, והוא חשיב דבר-מזונה⁽¹⁴⁾ שמתר לצאת מארץ-ישראל בשביל זה, מה שאין פן לטל בעלמא, דכתיב האי פנאי אסור לצאת מארץ-
ישראל לחוצה לארץ, לא התירו לו לגלח: ו (טו) קטן וכדו', ולא שפך בה טעמא שלא יכנס למועד כשהוא מגול, הלא בר-מזונה
הוא⁽¹⁵⁾, ודוקא שיש לו שער רב דמצטער על-ידי זה. ודוקא לקטן מתר לגלח⁽¹⁶⁾, דצדק הרגל הוא בשביל הקטן, אבל לעכו"מ אסור
לגלח, דלא צדק משאר מלאכות האסור לעשותו⁽¹⁷⁾ במועד אלא אכ"פ אין לו מה יאכל [אחרונים]: (טז) אפילו גולד קדם הרגל, וצוה
לומר, אף הנה יכול לגלחו מקום, שרי, (יג) ומשמע הנ"ל. וצין בפר"מגדים שמצדד דאפילו הוא פן כמה שנים, כל שלא הגיע
ל"ג שנים מתר לגלחו במועד, וכן מוכח במגן-אבדקם, אף דמגן-אבדקם מסתפק, דהיכי דהקטן נראה כגדול אפ"י דאין לקלל
בפרהסיא: (יז) שרי, דהפל רואין שהוא קטן: ז (יח) פשפת ערב הרגל, דהרי לא הנה יכול לגלחו ביום זה⁽¹⁸⁾: (יט) ודרכו

* עין רמב"ם כתיב'.

הטור שהעתיק דעת הרש"למי דלא פס מקום נאי לה כפושע, וכן השנינו בחוקמות, וכן כתב רבנו יוסף, וכן מצאתי בר"ץ גיאות שהעתיק הרש"למי
הנה, וכן הביא האלה רבה בשם האגדה (ואף דלענין נדו קוטא לן דמדי שפתיורן לו מתר מתר, דלא בירושלמי, ובספרי הרי"ף והרמב"ם והראב"ד, וכמו
שפתם המחבר ביהודה-דעה סימן שלד סעיף יג, עין שם ובט"ז, של-פל-פנים שמעינן מדברי הירושלמי דהיא יכול לפסי ולהמיר קדם הרגל ולא פסי
חשוב פושע, וזהו כונת הרא"ש שהעתיק הרש"למי, וכן הסכים בספר הפארת-שמואל דנק לענין זה העתיק הרא"ש דברי הרש"למי, וכמתוך האי של
הפתיחות, ופרוש הרא"ש פנדרים גם-כן מצינו לו, ודלא פתרון השני של הפתיחות), ולא דממשמע מדעת הרמב"ם שאין מסלק בזה. ולכתלה טוב לחש
לדעת כל הני רבנא להמיר בזה, ומכל מקום כתבתי דהמקל יש לו על מי לסמוך, וכן נראה מהרא"א שנקט ברעת המחבר והוא ברעת הרי"ף והרמב"ם,
משום דרשימות סוגיא דילן דאזיל ובזה טעמא דאינו מסלק וכל גוני סוקר, והוא מלתא דרבנן, וכן נראה דעת הרב"ש ורמב"ם,
של-פי הרש"למי, והסכים פן האלה רבה, והביא פן גם בשם ספר ורזון-עקב להמיר גם בזה, ולא ברעת הפנאוג'אבדקם שכתב דכנה נראה ברעת הרי"ף
והרמב"ם, דכיתן שמתקלה הנה ברעתו לקים נדרו לא חשיב פושע, אקנס הרא"ש הלא הביא דגם דעת רש"י פן הוא דמקל לא חשיב פושע, וכן מצאתי
ברמב"ם, על-פן המקל לא הפסיד: (יז) השלחן-ערוה ספס בזה ברעת הראב"ד והסכים עמו הרא"ש ובמגמורי'סוף, והרא"א הקשה דמדידתו שלמה שהביאו
מובה לכאורה לתקף, דמירי אף כצא מארץ-ישראל לארץ-ישראל או מחוצה לארץ לחוצה לארץ, וטינו רבין שמה יצאיתו שלא לצדק פלל לא התירו לו, וכן
נראה מדעת רש"י הר"ח, עין שם, וכן נראה להדיא מפתחת הרי"ף והרמב"ם, אכן בר"ץ גיאות מצאתי שכתב גם-כן מהראב"ד, וכן כתב באשכול ובשיטת
רבי יהודה בר בריה, ועל-פן המקל יש לו על מי לסמוך: (יג) ועוד, דקנס הוא, ולא קנסין לכן בשביל האב גלחו מקום [משכחות-הובן]:

באר הגולה 6

הלבנות חל המועד סימן תקלא תקלב

לגלות, (כ) מותר לגלות במועד (תהי' סימן פו): ח *כל אדם מותר (כא) לטל (י) שפה בחל המועד:
הגה אפלו בפרקתקא. ומת' לחף ולסלק ראש במועד אף-על-פי שמשיר שער, ואין בזה משום (כב) גליח (מדוכי יוש במק):

תקלב נטילת צפרנים בחל המועד, וכו' ב' סעיפים:

א *מותר לטל צפרנים, *בין ד' בין ד' רגל, (א) אפלו במספרים: הגה אכל (ב) יש מהטירין
(ג) ואוקרים, וכן הוא המנהג להתמיד שלא לשלן (ג) בין (ג) בספין בין במספרים, אם לא לצרף מצות (ג) טבילה
(ד) שנוטלן כדרכן בחל (ס"א ו' ותוספת): ב (ה) כל רפואה מותר בחל המועד:

א נתיב מועד
י"ו וקב"ו י"ו, טו
בשם הר"ף ורא"ש
ב ה"קמ"א, קמ"ב
הר"ף ורא"ש פ"ק
קמ"א דמו"ד ק"ט

באר היטב

תקמ"ח ס"ח: (י) שפה. בין קמ"ד בין במספרים, ע"ת, ע"ש, אפלו אנה
מעצבת האכילה, ובכ"ש דמותר לגלות לצרף הפנה, עמ"א:
(ג) ואוקרים. והשוט דכל הגי דמותרין לגלות מותרין לטל צפרנים, מ"א.
ול"י דאסור, דצפרנים יכול לטל בכל מקום, ודיק, באר היטב אשר
לפני. ובשו"ת ב"ש סימן ג' מותר למי שזהיר לנטלם בכל ע"ש לשלם
בחה"מ בע"ש. וכתב ס"א: ונ"ל אם נוטלם בע"ש מותר לשלן בחה"מ,
דקא ר"ח מותר בזה אפלו לגלות, ע"ש: (ג) בספין. משמע ב"ד או בשני
עין מה שכתבתי ב"ד סימן קצח סעיף קטן יא:

שערי השוכה

ב"ב סימן י' דצדו לאסור וכתב שכן מפרש פר"שו, ובכח"ב קטב לשב חכ"ר ושי'
שאין חכ"ר מזה, ומ"מ אין להקל כ"א לצרף רגל, וכן בספר בית דוד סימן שיב
נראה דאסור, ע"ש. ועין ב"ב שם שכתב ד"ל דאף אם הוא חוף למיד על אביו
בערב הרגל אלא שהגיע שער קרה ונגר בו חכ"ר, יש להחזיר להסתפר בערב
הרגל, אלא שכתב שאינו כותב רק להקלה ולא למעשה, ע"ש. ולכן יש להתמיד גם
בוה כשאין צ"ג. ועין לקמן סימן תקמ"ח שם בשם שו"ת שמש"צרה:

באר הגולה

דבר הרב האב"ד אין צריך שני. ועדן צריך עיון: * כל אדם מותר לטל שפה.
עין בטנ"ג אברתם שהוכיח דקיום מפה שעל הני, אפלו כשאינו נוגע לפקחת
נפש, מותר להעביר השער, ועין במחצית השקל. ובש"מ לכוונה מזה דאם
היה זה בראשו אסור להעביר השער, ועין במ"א אדם שהביא ראיה מתוספתא
פסחים פ"ק ג דאפלו בראשו מותר דנהו לשונה שם: מי שעלמה לו מזה
בראשו מותר להסתפר במועד, ולפי מה שמפרש שם במנחת בפרים, פננת
הברכה הוא היכי ונתרפא במועד, ולכך מותר מפני שלא היה יכול לגלות
מקום מחמת הפנה⁽²⁾, ואם-כן אין שום ראיה לדברי חכמי אדם. ואנכי אעיר
קצת במה שהקשה הפנה אברתם על דברי הלכותי פ"דס דמשמע מזה
דכשאני נוגע לפקוח נפש דאסור, וזה אינו, לפי מה דקמא לן דאפלו שפה
שאיתה מצבבת האכילה מותר. ולענין דצדו, הלכותי פ"דס שכתב שער
שבמקום תקנת דם כדקדא דכ"סילתא, מ"י פה תקנת דם שקורין קע"ש וצ"ע, ו'
דגם שם המנהג להעביר חחלה השער ממקום הנה, ואחר כך מזה בזה
המקום כדקדא דכ"סילתא, ולכ"י מותר רק משום דנוגע לפקוח נפש, ונ'ת
ומהתוספתא שהביא חכמי אדם רצוה להקל בכך דחיה, דאפשר באורו כמו
שמפרש במנחת בפרים, וב"ל, ועל-פלפלים היכי שהיה יכול להעביר השער
קדם יום טוב, אפשר שאין להקל בשחין שקראשו, ומה שהבאנו בשם אחרות
חיים להקל לענין קע"ש וצ"ע, אפשר דהוא טורח באופן שאין צריך לגלות
השער מקדם, או דמירי שנתנה לו ההכרח לנה בחל המועד, או דסבר
כלקטי פ"דס דנוגע זה לפקוח נפש: ולכך כל זה, היכי שהוא צריך לנה כדי
שלא יחבר עליו חחלי, כדכ"ר בספר סימן תקלב דכל רפואה מותר בחל המועד
ואפלו לחולה שאין בו ספנה, כמבאר שם במשנה ברורה, והוא הדין היכא
שיש לו שחין בראשו ומצטער כל גופו על-ידי זה, גס"כ חשוב כחולה כנ"ל
בסימן שכתב, ומת' לעשות לו רפואה⁽³⁾:

* בין ד' בין ד' רגל, רוצה לומר, אפלו דרגל, דלא מאיס אם יתפול,
גס"כ מותר (נחלת צב"י):

לחולה שאין בו ספנה⁽⁶⁾; ה' ביד-טוב אסור אפלו לשחות דכ"ר שהוא משום רפואה, ג"ה אטו שחיקת סממנים מ"א ופמ"ג:

שער הציון

(7) מן מוכח ממגן אברתם והגרי"א שנקטו לדינא כדכ"ר א' של הרומח-השן, עין שם: (ט) דעל-ידי דביל שפה לא יתה מפל, ועל-פ"ן לא הכריחמה
ללחו מערב-יום טוב, ומכל מקום צריך לומר דזה נקרא יפוי ותקון הגוף וצ"ח המועד, ואי לא הכי יתה אסור משום קלאכת גזוז בחל המועד, ומספן
אברתם פסע"ד קטן יב משמע דלא אסרו פי אם גולית הראש אכל בשאר אברים מותר לספר, וצריך עיון קצת: (ב) לביש: (ג) מגן אברתם. ומה שהשיג
בבאר היטב דהא הנה יכול לטל בכל מקום שהוא, זה אינו, דהא שם פ"דס הנה יכול לגלות פלשטה כד' ישראל, ועל-כפ"ת הקלו משום דבעת צער אין
דעתו לגלות, והוא הדין בזה: (ג) מגן אברתם ושי"א: (ד) אחרונים: (ה) פריי קג"ד ותי"א אדם בסוף כלל קי:

ת"ת: 1 כוסות רום.